

ШУМАДИНЈА,

ЛИСТЪ ЗА

КЊИЖЕВНОСТЪ, ЗАБАВУ И НОВОСТИ.

ТЕЧ. VI.

Овај листъ излази сваке Суботе. Цена е одъ 1. Апр. до нове године 18 гр. За огласе плаћа се 3 вр. ср. одъ врете за вдан-путъ а 5 вр. ср. за трипутъ.

№ 66.

ЧУСТВА

НА ДАНЪ БЛАГОДАРЕНІЯ ЗА СРЕБНО СПАСЕНІЕ

НЪГОВЕ СВѢТЛОСТИ

КНЯЗА АЛЕКСАНДРА.

Ой зависти бѣде мати,
 О изроде црна ада,
 Онеишь едномъ ти престати,
 Да нечиинишь свету яда.
 Ножемъ подлимъ еда пунимъ,
 Често кидашь дѣла лепа,
 Съ предузећемъ летишь худимъ
 Кудъ те води желя слепа.
 Заръ ти вавекъ гнѣздо стои,
 У срцама Срба, ели?
 Историја да зла брои,
 Заръ да вавекъ Србинъ жели?
 Заръ е Србу яда мало,
 Одъ векова што га море,
 Заръ е жертва мало пало!
 Одъ кадъ сами себе поре.
 И текъ што се свитатъ заче,
 На зренику србске среће,
 Ал' несрећна завистъ поче,
 Да на жертву опетъ меће.
 Вукашина прно име
 Кой посея прно семе,
 Онеи' едномъ да умине
 Да с' нечуе такво племе?
 Странпутицомъ не те люди,
 Што несрећи обштой води,
 Нек' свак' смисли и разсуди:
 Зло е кадъ насъ пропасть згоди.
 Да насъ грли вѣрна слога,
 Да насъ любовъ братска прати:
 То просимо сви одъ Бога
 Па ће Србинъ за се знати.

Владателя любмо смерно,
 И задатакъ некъ е мили:
 Отечество служи' верно
 Да бы тако срећни были.

У Крагуевцу 14. Октобра 1857.

Јованъ М. Жабарацъ,

Найстарин писаръ Суда Крагуевачкогъ.

ПОСТЕПЕНЕ ЖЕНСКЕ ГОДИНЕ.

(Чокеова Новела.)

Чимъ самъ съ родительима у наше село присеопрву прилику употребимъ, да съ отцемъ између четири ока говоримъ, и да му све мое желѣ и блажене изгледе одкриемъ. Како онъ како и мати, кадъ самъ се у сивана задубио, дирали су ме, да ћу Августину задобити. То е био поводъ къ изповѣсти.

Мой отацъ, врло мударъ и поштень човекъ, и нѣ жанъ отацъ, саслушао ме е мирно и стрпеливо. А стрпеливостъ му е и нужна била, еръ самъ говорио скоро читавъ сатъ, да би му моя и Августинина завештана разяснио.

„Дете“ говораше онъ „я нисамъ томе противант. Васъ обое почитуемъ, мило ми е, што любишь, и Августину любишь. Опомена на њо зацело ћете одъ неки неблагородни мисли и чувства сачувати. Али те опетъ саветуемъ да у овомъ тренутку не преухитришь. Ти си јошть младъ, нешто више одъ 22 године, немашь никакву службу, коя ће ти леба дати. Ал' то принадлежи женидби. Истина, да е Августина богата, ал' ти неидешъ кодъ твое будуће жене да те рани? — Ништа непоштенне, но кадъ одъ имена твое жене зависишь, и њой за твою срећу имашъ благодарити. Мужъ треба да буде мужъ, и своимъ добромъ и радњомъ да рани жену и децу. Самъ я, као главни шумаръ имамъ умерене доходе, велико ти иманѣ немогу дати или оставити. Такво морашъ самъ стећи, као што самъ и я мое стекао. И видишь, ово обстоятелство могло би заиста бити узрокъ, да ти мой приятель Валдернъ за неко време Августинину руку одкаже. Августина е воспитана у избобилию, у богатству, привикла се на неке известне удобности, кое су њой потребомъ постале. Ти ниси у станю ове потребе задоволявати. Па јошть едно мало обстоятелство долази к' томе. Августина е одприлике тако исто млада, као и ти самъ. Ти би био несрећанъ што стару жену имашъ, кадъ би се ти у цвету твое мужке снаге налазио. Разлика

одъ десетъ година, између мужа и жене, изравњава њи-
ову старостъ.

Тако е одприлике говорио мой отацъ. Сваки ће лано понати, да е савршено неправо имао. Я самъ му најясније доказивао, и сасвимъ се зачудимъ, како онъ мое крешке наводе неможе да свати. Апелирамъ дакле на мою майку.

„Густаве, ти имашъ право, говораше она. Морамъ ти за право дати. Августина е анђео. Болю сна'у не би желила. Али и отацъ има право. Среће твоје ради, не могу другчије говорити него као и онъ. Некъ те Богъ утѣши, рече плачући, и полюби ми сузно око.

То е одсадъ нашъ свакидашњи говоръ и саветова-
нѣ било. Нисмо могли на край изићи. У тишини самъ неизказане муке трпио. После две неделѣ, кое самъ опре-
дѣлио, да у престолну варошъ, а изъ ове у варошицу
путуемъ, у коной самъ се као Референтъ одликовати тре-
бао, добије мой отацъ одъ Валдерна писмо. Г. Валдернъ
писаше о Августицинимъ празнимъ тужбама и адикован-
ю, и како е по момъ одласку неутѣшна остала, и у гро-
зници неоставља постелю. Садъ е мирнија. Мене пакъ за-
клињаше, нарочито садъ, кадъ самъ безъ службе, збогъ
које, да ме не би изсмѣjali, не треба на озбиљну свезу
съ његовомъ кѣри да мислимъ, и да недолази одма у
престолну варошъ. Тимъ би само безполезно ранне по-
зледио, и Августицино здрављѣ нарушио. Онъ ми пакъ
повторително каже, као што е већ и својој кѣри ка-
зао, да она башъ ни најманѣ што противъ наше свезе
немаю, кадъ би я у каквој пристойној служби био, кою
ћу за мало година и добити. Јошъ више, онъ не брани,
кадъ би ми за накнаду разстанка, едно другомъ писали.

У почетку ме ово писмо скоро памети лишило. Я
самъ се помамо и бѣсно противъ свирѣпства и тиран-
ства людскогъ, докъ се нисамъ одъ умора утишао. Садъ
и самъ увидимъ, да е Валдернъ врло паметно писао, и ме-
ни више обрекао, него што самъ се по првимъ изясне-
њима мой родителја надати могао. Писмомъ самъ одржао
триумфъ надъ отцемъ. Благосиља самъ Валдерна. За-
ключио самъ мужественъ бити и Августицину руку за-
слугама придобити. Допуштенѣмъ збогъ писама съ места
самъ се ползовао. Напишемъ Августици едно, три листа
велико писмо, а не мањѣ и Г. Валдерну пуно израза бла-
годарности.

Г. Валдернъ био е врло мударъ човекъ. Познавао
е човечје срце и нисе хтео наглој буици млади склоно-
сти препоне стављати. Буица би само силнија, яча и опу-
стошавајућа била. Садъ се сама мирно разлила.

Не одпутуемъ дакле у престолну варошъ, већ та-
мо, гди самъ као Референтъ, мое течение къ достоин-
ству врховногъ шумарскогъ совѣтника започети желио.
Разстанакъ съ милимъ родителјима, путничке раскосо-
сти, прва уређенја и послови у момъ новомъ месту жи-
вљенја, нису мало къ томе служили, да ме у повољније
разположеніе доведу.

Неуморнимъ приљбанѣмъ тежио самъ, да у момъ
кругу дѣланија најсавршенѣмъ човекомъ постанемъ. То
се призна. Сваки е моя знања почитовао. Едно ми е са-
мо оскудѣвало, што самъ јошъ младъ. Морао самъ пу-
нољтанѣ бити. О, колико самъ опетъ затимъ тежио!

Напоследакъ и то доживимъ. Шта се неће дочека-
ти, кадъ човекъ не умре! Али и много горчине. У ово
време умре ми майка, а после неколико месеци и отацъ.
Али е доживио ту радостъ, да ме пре смрти у једномъ про-
винцијалномъ колегиуму съ титуломъ совѣтника види,
приличномъ платомъ снабдѣвеногъ. Дакле већ еданъ
велики коракъ къ вр'у мой желя, Августициној руци.

Пискаранѣ съ моимъ любезномъ ишло е међу тимъ
своимъ обичнимъ токомъ. Прве године наравно ни едно
писмо нисе било, кое не би три добра листа имало; дру-
ге са једнимъ и по били смо задовољни; а треће и съ
једнимъ. Време дакле чудеса чини. Али се зато искрена
љубавъ нисе угасила. Августина е временомъ више њи
одъ младе господе одбила, кои су е просили. Моя су пи-
сма скоро увекъ била испуњена адикованѣмъ, да јошъ
нисамъ на ономъ месту, одкуда би е просити могао. Моя
ме плата као члена суда едва могла оденути, и са све-
ћомъ и дрвима снабдѣти. Незнатна часть одъ наслѣдства
мой родителја већ се потрошила. Напротивъ дочекуемъ,
да њни родителји, увекъ при свакој просидби све већ-
ма на ню навалюю, ерѣ она у онимъ годинама бияше, у
коима башъ нећею просиоци тако навалљивати, и што
ће се маторомъ фрайломъ звати.

Увидимъ, да њни родителји имаю право, и спора-
зумевши се са Августиномъ заборавамъ пређашнѣ наме-
ре, и писмено Г. Валдерна за Августину замолимъ, па
јремда јошъ нисамъ мого жену ранити, тѣшио самъ се
најлепшимъ изгледима. Онъ ми по други путъ одбије Ав-
густину за неко време, а увидио ми наговести, како њ-
гову кѣрѣ у несрећаванѣ, почемъ она навршивши два-
десету годину тридесетомъ постояннимъ коракомъ на су-
среть иде.

Кадъ самъ писмо добио, срдито се за уши почешемъ,
„човекъ има право, савршено право, реко я, и био самъ
толико великодушанъ, да ово самој Августици испове-
димъ; естѣ, я и ои пишемъ, да, почемъ јошъ известно не
знамъ, кадъ би достойно њну руку поискати могао, то
она мене ради не би требало, да се у њнимъ најлепшимъ
годинама жертвуе. Я би е тако исто љубио, и кадъ би
когъ другогъ супруга била, и я би савршено срећанъ
био, кадъ би само знао да е она срећна.

То е опетъ дало повода пискараню, кое исти пред-
метъ скоро годину дана, са свию страна испитивало. О-
бое смо хтели, да едно друго узаймно и љубави и вели-
кодушнѣмъ превазиђемо. Али на последку я одржимъ
побѣду, или много више време, кое чудеса чини.

Довољно, сасвимъ изненада добиемъ писмо изъ пре-
столне вароши одъ незнате руке. Неки совѣтникъ пра-
восудия Винтерѣ, благодарно ми е на најнѣжниј и нај-
обезателниј начинъ за мое великодушнѣ, ерѣ е Августи-
на садъ њгова невеста; притомъ ме е врло лепо за прия-
тельство молио, а и Августина е придодала неколико уч-
тиви врсти доле у писму њногогъ заручника, као што
га зваше.

Као да ме е громъ ударио, тако ми е било, кадъ
самъ ово читао. Проклињао самъ мое у невреме велико-
душнѣ и Августицину неверностъ. Алъ шта да радимъ?
Августина е имала 26 година. Она е имала право. При
свемъ томъ био самъ на ню яко омрзнуо, а нарочито на
годину дана доцније, кадъ и ои е отацъ умро, ерѣ е после

нѣгове смрти могла слободно нѣномъ рукомъ и иманѣмъ располагати. Да е само јоштъ одну годину чекала! Све е садъ доцне било. Више иой на словца нисамъ писао. И она мени такође. Ми се заборавимо, као да се никадъ нисмо ни видели.

Садъ ми се опетъ среѣа указа. Я будемъ на болѣ место и у болю варошъ премештенъ. Вишина мои дѣла привукла су на се пазљивость државногъ министерства. Имао самъ участия у различнимъ важнимъ пословима, и сретњи свршетакъ исти издѣйствуе ми, (почемъ самъ већ 31 годину навршио био) чести пуно наименованъ за председателя суда у провинцији, у којој самъ досадъ служио. Поредъ чести, имао самъ ваяну плату, могао самъ добру кућу начинити, најотмѣнѣе фамилије звале су ме у њиова дружба, а притомъ су јоштъ исте одрастнимъ девојкама украшене биле. Писмо попечителя правосудия, кое ми е указъ донело, у едно ми е налагало, чимъ ми послови дозволе, да у престолну варошъ дођемъ, гди ћу о мањимъ поединостима изясненѣ дати а и добити и прилику гди ћу нѣгомъ величеству кралю представлѣнъ бити.

Помисао на престолну варошъ, истина ми е кадшто врвь у образе нагонила, премда е Августина, или болѣ рећи госпа советниковица доста заборавлѣна била. Колико самъ одъ путника дознати могао, био е нѣнъ супругъ доста старъ, благороданъ господинъ, а милостива е госпа живила као што се у престолной вароши каже на подножию двора, обколѣна обожателѣма, сваки данъ у свакимъ племићскимъ дружбама, вечерњимъ забавама, частима, баловима, концертима и т. д. Стара просто-та Валдернове куће изчезла е. Увекъ ме е едило, кадъ самъ такве рѣчи чуо. Нисамъ се могао на то навикнути, да себи овако смерну, надземну Августину представимъ. Али опетъ по кадкадъ помислимъ: „Хвала Богу, што ние моя жена.“

Друго писмо попечителя правосудия ускори мой одлазакъ у престолну варошъ, коју већ одъ толико година нисамъ видио. Одъ могъ предпоставлѣногъ, а и одъ самогъ монарха био самъ најласкавије примлѣнъ. Већ самъ три дана у вароши провео, недобивши ни мало времена да Августину посѣтимъ. А то самъ башъ и намеравао. Али едно јутро добиѣмъ слѣдуюћи билетъ.

„Обштелюблѣни г. председателю! Тако дакле ваша стара познаница, мора текъ изъ новина дознати, да сте дошли. При мојој највећој немилости заповедамъ вамъ, да вечерасъ неизоставно на вечеру поредъ неки добри приятеля изволите доћи.

Ваши наклонѣна Августина Винтеръ.

Наравно! ко би смео изостати. Али ми се ние допадао начинъ, на кои ме е позвала. Први поздравъ са свимъ самъ другѣе очекивао. Брѣ самъ увекъ неки чудновати немиръ и стра имао, кадъ самъ прошли дана по надкадъ помислио: Ти е морашъ поодити. Вишегодишњи растанакъ, многостручне судбине у овомъ времену, стара любавъ и неке промене између насъ обое све ме е то исцунявало, некимъ необичнимъ, и ако смемъ казати одвратнимъ чувствованѣмъ, кое ме е збогъ првогъ састанка съ преѣашњомъ любезницомъ страшило.

Съ якимъ куцанѣмъ срца, седнемъ у вече у кола, и сиђемъ предъ бившомъ Валдерновомъ, садъ пакъ Винтеровомъ кућомъ. Надъ кућевнимъ вратима угледамъ у

камену племићски грбъ урезанъ. У внутрености куће било е тако изнова и величественно изидано, да самъ е едва познао; али два хитра служителя у златнимъ бледо-зеленимъ альбинама изведоше ме на прави путъ, на широке степене горе у неку пространу осветлѣну салу, напуњену сѣйнимъ дружествомъ.

Милостива госпа домаћица, прими ме при улазку сходно момъ чину. То е била Августина. Да, то е она, али и опетъ башъ она права ние била. Истина, не више свѣжа лица деветнаесто-годишнѣ девојке, али јоштъ онако исто дражестна, као и госпа одъ 30 година, пуњия, разкошнѣя, искренија. Едва самъ коју речъ могао промуцати, тако самъ сметенъ и збунѣнъ био. Ал' нѣне очи, као и што е поцрвенила, све то сведочило ми е силни покретъ нѣне душе. Али е таки къ себи дошла, тако брзо, да ме е на најучтивѣи начинъ поздравила, забуне опростила, шалливимъ ме преговаранѣмъ казнила, што самъ тако дуго стару познаницу пренебрегао, и за руку ме у дружество увела, да би ме истомъ представила као доброгъ приятеля, кога одъ 10 година ние видила.

Наскоро самъ се у метежу обштегъ веселогъ разговора опоравио. Госпа е морала достоинство домаћице заступати. Са свима е разговарала, спрамъ свию е била подеднако добра, часъ шаллива, а часъ любве достойна. Кадъ е опетъ за неки близу мене дошла, било иой е прво: „Г. председателю, колико ћемо дана имати среѣу, да васъ у нашој вароши имамо.“ А друго: „Лепо и красно; али вамъ кажемъ еданпутъ за свагда, да васъ сваки данъ очекуемъ кодъ мене, и за цело то време постављамъ васъ за могъ почестногъ кавалѣра. Доцније ми се приближи съ молбомъ, да ме мужу представи. Боже мой, рече она, а знамъ ли гди се тай скита. Мени се чини, да е съ врховнимъ надзирателѣмъ лова у полѣ изишао. Башъ добро, па придода к' томе: Ђете л' већъ оженѣни?“

Вече прође, а ние ми могуће било, да съ Августиномъ до поверителногъ разговора дођемъ. Играло се и ело. Шала и досетке су владале, а сѣйность и великолѣпнѣе све е заслепљавало.

Слѣдуюћи дана имао самъ среѣу Августиновогъ мужа видити. Тайни совѣтникъ правосудия, био е човекъ 50 година, врло фини, врло учтивъ и углађенъ, али болешљивогъ изгледа, и изнуренъ и сувъ.

(Продужиће се.)

М Е С Е Ц Ъ

(По идеала славногъ звѣздослова Хершеа).

Као што е познато, месецъ е небесно тѣло, као што е и наша земля. Планине на месецу есу уобште еднообразне, но врло чудноватогъ изгледа. Ови планина има врло много и оне покриваю највећу часть површине месеца. Они су готово све округле као купе, и вршакъ ѣмъ е као у јета. Као што се изъ сѣнке нѣнове судити дае, највеће одъ ти планина есу 1 милъ високе. Оне су по изгледу своје сасвимъ налики на угашене огнѣдишуће горе. Чудновато е то, што се на месецу неможе ништа примѣтити, што би на море налики било, при свемъ томъ што се опажаю велике

равнице кое су веома на напешену земљу и морско изсушено корито приличиле. Месець нема облака, нити икаквогъ трага воздуха (атмосфере). Кадъ би воздухъ површину месеца обливао, онда би се то морало примѣтити при помраченяма и пролазку покрай други звезда. Што се пакъ тиче топлоте и зиме, ствари сасвимъ другчиє стое. По рачуну звѣздословномъ влада непрекидно 14 дана преко године на месецу много већа жега, него у подне на равнителю (екваторъ т. е. онимъ предѣлима земљѣ наше, да е највећа топлота, и гди у подне сунчани зраци у теме удараю); а исто тако влада за 14 дана непрекидно много страшниа зима, него ли на полусима наше земљѣ (полуси ссу они предѣли на нашој земљѣ, гди е вѣчита зима, и гди никакво живо створенѣ обстати неможе). А кадъ е тако, онда мора свакадъ сва влага и вода, ако е на месецу има, укланяти се съ оне стране, коју сунце обясва на противну страну, гди е студена зима. Одтудъ слѣдує, да на сунцемъ обясной страни влада свакадъ највећа и управо савршена суша, на противной страни пакъ нагомилава се силни ледъ. Но могуће е, да има и мали мора те да тако испараванѣ ньово на одной страни, а нагомилаванѣ на другой страни неку равнотежу у температури (степену топлоте и ладноће) производе, и тако крайности топлоте и зиме умѣраваю.

Наша увеличателна стакла јошть нису до тогъ савршенства дотерана, да би се на месецу могла разпознати жива створеня, зданя или ибудъ каква промена у површини ньовой. Но будући да се на месецу непримѣћава никакавъ трагъ воздуха, то е сва прилика, да т мо немогу обстати жива, нами подобна створемя. На читавой површини месеца неможесе примѣтити, да тамо ибудъ што расте, нити се примѣћава каква промѣна, кояби произлазити могла изъ промѣне годишњи времена (н. пр. зиме, пролећа лета и сени).

Но ако при свемъ има на месецу живи створеня, то ѿмъ се наша земља чини као велико свѣтло небесно тѣло, кое тако исто расте и опада, као и месець (т. е. часъ се види читава површина, часъ опетъ кришке, а понекадъ и ништа). Они би морали примѣћавати на земљи нашој променљиве тѣнке и черте, а на равнителю одну повећу пругу. Збогъ вѣчите промѣне у нашој атмосфери ние прилика, да се икадъ може съ мѣсеца на земљи нашој видити крой наши мора и суве земљѣ.

Дивљи бикови у сѣверной Америки.

Пусти предѣли око Мисура и Мисисипа ссу гнѣздо ови животизя. Ту се наилази на безбройне гомиле ови прегрдни обитателя пустара, кои су највећа животиная новогъ света, а по реду величине заузимаю четврто место у целомъ познатомъ свету; ерѣ израстни дивљи бикъ, има до 1200 ока тежине. Дивљи Индианци врло су слободни съ ньима, и улете на брзимъ своимъ коньима у средину највеће гомиле ови створеня; тиме они посведоѣваю свою чудновату вѣштину у хяню; они се приближе биковима на неколико само корака дальне, и знаду тако вѣшто са стреломъ владати, да ѿ они у маломе растояню свакадъ смртно ране. При оваквоме

лову улове Индианци по неколико стотина бикова. Овакавѣ е ловъ заиста величественъ, и тешко е себи то позорѣ и представити, ако човекъ самъ не присуствує. Велика е вѣштина, сврнути съ пута нападаюћемъ бику, и велика дрзновеностъ потребна, да ѿмъ се човекъ яко приближи. Многи Индианци погину томъ приликомъ, но то ѿмъ єдина раана, а кожа ньовоа єдино одѣло. Неможе се готово ни вѣровати, колика безбройна мложина ови бикова по прегрднимъ стенама и пустарама западне Америке живи. Изузимаюћи южне пусте предѣле африканске, нигди у свету нема толико дивљи животиня, као у сѣверной Америки. Неповятно е, како ове грдие животинѣ у овако пустимъ предѣлима могу да нају себи доволно раане и да се тако угове, кадъ оне никадъ неиду у плодоносне предѣле, гди има доволно траве, него све живе по предѣлима, гди е трава по све редка и низка. Нарочито у зиму мораю се дивљи бикови задовольити съ найућомъ раномъ. Кадъ велики снегови покрию оно мало траве по пустарама, онда се упуте безбройне гомиле ови бикова обалама велики рѣка, кое су свудъ унаоколо шумомъ обрастле, и живе ту одъ коре грмова и шибля. Природа као да е овимъ животиняма за обрану дала ужасну грдобу; по себи пакъ оне су сасвимъ мирне и благе, и само онда нападаю, кадъ ѿ човекъ до крайности раздражи или ранни. Читави легиони курякова муте око ови бикова, и налазе доволнуну рану одъ угинувши бикова. Изузимаюћи люде и велике сиве медведе, кои живе у онимъ предѣлима, немаю дивљи бикови никакви други неприятеля, премда се при прелазеню преко валовити рѣка и у блатнимъ баруштинама хиљадама даве и гину.

ЭПИГРАМЪ.

ЖЕРТВА

НА ПОДИЗАНѢ ТЕАТРА.

Кадъ све живо отима се граби,

На цѣль красну дати благо свое,

Некъ с' и мое име вечно слави:

„Я жертвуємъ све — дугове мое!“ —

М. И. Столяновѣ.

О Г Л А С Ъ.

Долеподписаный отворио е кафану у кући Ивана Звечанца у Палежу; зато препоручує се путницима са добримъ еломъ пиемъ преноћиштемъ и добромъ послугомъ.

(3—3)

Андрія Поповићъ,

иначе Валѣваць

Угоститель у Палежу.

Издає Любоширѣ П. Ненадовићъ.

У Кнѣгопечатњи Княжества Србскогъ.